
Sárándi József

EMLÉKEIM EGY FÜRDŐHELYRŐL

(naplókisregény részlet)

(Július 23. vasárnap)

Ha senki nem születik eleve hívőnek vagy hitetlennek, akkor mitől vá-
lunk ezzé/azzá az évek, évtizedek során? – Reszelős, (fűrész)fogas kérdés.

Nyisd ki a szemed, nézz körül, *a téma* az utcán hever, haver – szokták
volt az ítélkező tanácstalanok a tétova kíváncsiaknak mondogatni. Vak ve-
zet világtalant, esetleg épp fordítva. Így aztán a témába – ha nem lenne el-
vont dolog, akár *a hit* – fényes nappal is belebotolhatunk. Csakhogy istenke-
reső botladozásaink sem konkretizálható fogalmak. Érzékszerveink: – látás,
hallás, ízlés, szaglás, tapintás, hő- és fényérzetünk – tökéletes (van olyan
egyáltalán?) működése esetén is leírhatatlanok. Legfeljebb az anyagi valóság
felszínen érintéséig juthatunk birtokukba, de lényegéig aligha.

Elvont az utca, az utcán heverő téma, és elvont a hit.

Amit meg akarok érteni, vagy legalábbis érteni szeretnék, érzékekkel,
ésszel föl nem fogható. Elvonatkoztatnak szándékomtól az elvont dolgok.
Maga *a dolog* is megfoghatatlan. A Magyar Értelmező Kéziszótárból idézek
két kiragadott meghatározást: a dolog; 1. az anyagi világ bármely része,
amelynek viszonylag önálló léte van. 2. Szabatosan meg nem nevezett tá-
pasztalati, képzeleti vagy gondolati tárgy. Példa: *Nincs szebb dolog a zenénél.*
Adagoljunk hozzá kevéske költészetet: „titkok erdejében a szavak / némán
visszhangzanak”, és nyomban választ kapunk alapkérdésünkre, nevezetesen
arra, miért élnek vígan a favágók? – Mert balta vagy fűrész rátétellel „gyó-
gyítják” a titokfákat. TARVÁGÁS. Hali-hali-hó!

Elvon(atkoztat)ási tünetek gyötörnek a fürdőszoba tükre előtt, mikor
tegnap reggeltől mostanáig kinőtt borostámat simogatom. Gyors, látványos
sikerrel szeretném ellensúlyozni imént kudarcba fulladt kísérletemet, eljutá-
somat a szó- és képtelenségig. Pedig hol van még a zsákutca vége?

Meleg víztől nedves arcomra kentem a HIZ-flakonból bal kézfejemre
gömbölyített diónagyságú borotvahabot, majd a *Mach 3* márkájú
zsilettkészülékkel borotválkozásba kezdtem. Rövid oldalszakállamtól alsó
állkapcsomon át gégemélységig s onnan vissza húzogattam a három fél

---

pengével működő, hamisítható „csodát”. Közben eszembe ötlött, mire befejezem a rühellt műveletet, szemmel láthatatlan bár, de angströmökkel (egy angström a milliméter tízmilliomod része!) nő ki újra testi mivoltomat is túlélő szerzeményem.

Téma a hit, az elvont dolgok dolga. Ahelyett, hogy partra úsznék, egyre beljebb sodródok a mélységek felé.

Kapaszkodóm lehet-e az intuíció, az értelmi működés közbejöttes nélküli megismerés?

Egy 1977-ben történt eseményt hív elő szeszélyes emlékezetem. Nagy János mezőgazdász telefonált Tatabányáról – nyolc évig voltunk osztálytársak a bucsai általános iskolában – velük utaznánk-e tíz napos üdülésre a jugoszláviai Hercegnoviba? Ő Polyák Évával, a nejével, jómagam Thullner Zsuzsával, első feleségemmel. (Akkor még nem sejtettem, lesz második is, und so weiter).

Tisztos szegénységben éltünk a történelem-orosz szakos tanárnő Zsuzsával. Hetvenkettőben kötött házasságunkkor csupán a Leányvárhoz közeli, a Pilis-hegység lábánál épült klastrompusztai menedékházban töltötünk néhányat rég elkezdett és folyamatos mézes heteinkből. Csóró szabadúszóként alkalmi közlések alkalmi honoráriumából tengettem életem, viszont az évben kaptam József Attila-díjat, mely hússzezer forint pénzjutalommal járt. Megcsináltattam belőle hetvenháromban elhunyt nevelőanyám síremlékét, a maradék nyolcezeret pedig beáldoztam az utazásba. Úgy gondoltam, mindkettőnknek jót tesz, ha elmegyünk világot látni.

Augusztus tizenkettődiken, csütörtökön korareggel indultunk és még sötétedés előtt eljutottunk a horvátországi *Kotomál* az Adriáig. Szobát béreltünk egy magánháznál, hogy másnap pihenten folytathassuk utunkat. Ötkor keltünk, s én rögtön kotortam a zuhanyozóba. Visszafelé a folyosón véletlen tanúja voltam a háziak és az imént érkezett szomszéd mondatváltásának.

Kik ezek?

Magyarok.

Én olyan népet nem ismerek – állapította meg kőbe véshető tömörséggel a szomszéd.

Akkor legalább nem lesz gondunk egymással – tűnődtem csöppet el, némi képp megalázva.

Hatkor már a keskeny tengerparti autóúton suhant velünk a nemrég szervízelt piros Zsiguli.

Minden rendben van a kocsival? – kérdeztem, félbe szakítva Jancsi unásig ismert, ismételt karriertörténetét, öntelt dicsekvését. Heten voltak testvérek és nagyon szegényen éltek. Az iskolában állandó kihívó „versenyársam”

---

volt. Idézőjeleztem a versenytársat, én ugyanis szellemi vetélkedő nélkül voltam kitűnő tanuló. Neki viszont kellett valaki, akit ellenfélként legyőzhetne. Eszményi alany volt számára a „jómódú” bábaasszony „agyonkéneztetett” fia. Társadalmi helyzetünkből következett, nyaranta mindig őt küldték a tanarak Gyulaváriba vagy Csillebércre üdülni. Ezt a körülményt némi kárörömmel fölöttem aratott győzelmekként „dolgozta fel” magában.

Nevelőszüleim olyan „jómódban” éltek, ha néha eljutottunk Berekfürdőbe, az már szinte luxusnak számított.

Vakációim idején süldőink kondácskáját hajtottam hajnalonta a perjési kövér fűre legelni, sötétedésre pedig haza. Más alkalmakkor mezítlábas társaimmal (napi huszonnégy forintért) tövisket kapáltunk a Bucsát körülölelő jókora disznó-juh- és marhalegelőn. Összekapcsoltuk a hasznosat a kellemmel. Játszottunk, ugrattuk egymást, villámlátogatásokat tettünk a tanyák kerítetlen gyümölcsöseiben és lélekszakadtából menekültünk, ha egy éber gazda lopáson kapott minket.

A kocsi rendben van – felelte Jancsi – csak a lengéscsillapítónál hibádzik valami. A szerelőnek nem volt alkatrésze, de mondta, mielőtt hosszabb útra megyek szerezzem be valahol és cseréljem le.

És miért nem csináltad meg?

Nem volt már rá időm – mondta, számára magától értetődően.

Te tudhatnád a legjobban, milyen következménnyel járhat a hegyek között kacskaringózó forgalmas keskeny úton egy kiszámíthatatlanul működő vagy kritikus helyzetben működésképtelen lengéscsillapító.

Elborzasztó volt látni a sok helyen átszakított korlátot s az út jobb oldala mellett húzódó szakadék mélyén landolt, kiégett autóroncok kitinvázait.

Akkor értettem meg, ez az ember huszonöt év alatt sem tudott/akart változtatni gyerekkori komisz tulajdonságán: esztelen vakmerőségén. Ő mindig mindenkinek bizonyítani szeretett volna. Bizonyításkényszerének lelki mozgatórugója: különb nálam, nálad, nála, különb mindenkinél. Főagronómus a kocsi téesznel, összkomfortos lakása, kocsija, telke satöbbije van. Mintha csak státuszban s anyagiakban lenne mérhető az emberi minőség.

Nem gondoltál a két szép gyerekekre? Ki neveli fel őket, ha ne adj isten történik velünk valami? – kérdeztem szorongástól ingerülten, s talán kissé agresszíven is.

Ne izgulj, nem történik semmi – válaszolt fölényesen. Baromira idegesített a hányaveti modora, hogy ő mindenkor a helyzet ura, ami ott és akkor a nyegle vezetési stílusában, értelmetlen bravúroskodásában, profit játszó dilettantizmusában nyilvánult meg.

A tegnapi derűs hangulatú, meleg ragyogó időt, szeles, felleges front váltotta le. Lógott az eső lába. Montenegróban, a *Fekete hegyek* között kez-

---

dett el esni. Nem felhőszakadás volt, csak közepes, de tartósnak ígérkező eső esett.

Maximális sebesség 40 kilométer! – olvastam az út menti jelzőtáblán. A sebességmérő 70 kilométer per órát mutatott. Jancsi ámokfutott a vizes útesten.

Nem láttad a figyelmeztetést?

Ha én minden szabályt betartanék sose érnék Hercegnoviba – jegyezte meg indulatosan. Attól kezdve felfüggesztettem beszélő viszonyunkat. Valószínűleg az is hergelte hiúságát, hogy a német és olasz autócsodák úgy húztak el mellettünk, mintha mi csak gyalogtempóban haladtunk volna.

Hajtűkanyar következett. Jancsi hirtelen rántotta balra a kormánykereket, kocsija a füves jobb oldali útpadkára csúszott s a korlátot áttörve zuhanni kezdtünk. Hetven méter körüli „mélyrepülésünknek” egy acélsodrony rugalmasságú olajfa állta útját. A tehetetlen bádogtest kiborotvált ugyan, de ellenerejétől gellert kapott a roncs s fejre állt egy teknőchátú sziklán.

A tartályból ömlött ránk a benzin. Láttam oldódni a táskarádió műanyagburkolatát.

Lányok, gyorsan meneküljete a kitört hátsó ablakon át! – parancsoltam rájuk. Zsuzsa és Éva engedelmeskedtek. Már Jancsi is mászott volna utánuk, mikor bokájánál fogva visszahúztam. Egész testemmel hasmánt lógtam a biztonsági övön. Jobb kézzel nem tudtam annyira kitámaszkodni, hogy a kikapcsolhatóságig súlymentesítsem az övet, szükségem volt Jancsi beavatkozására.

A meredek szakadékkoldal esőtől síkos köveibe kapaszkodva „erőltetett menetben” másztunk föl az út felé, segítséget remélve. Amikor fönről visszanéztem, lassuló ütemben bár, de még forogtak a kocsikerekek.

BALESETI JEGYZŐKÖNYV

A hatszázhetvenegyes kilométerkőnél Drašnice és Ignare között Ezerkilencszázhetvenhét augusztus tizenharmadikán, pénteken.

Csak ne fájjon, Istenem! – gondoltam félesztelen vággyal, mikor Zsigulink a tengerparti autóút egyik esősíkos kanyarjában szakadékba csúszott. Ismerős volt a zuhanás hatvankettőben egy hutai pedagóguslakás tetejéről utaztam így – minden reményből kijózanodva. *Ha megúszom, pályát változtatok!* – döntöttem akkor, még a levegőben. Sorsom törvényére mutat a cinikus gravitáció. Emitt Jancsi kiáltott *végünk van!*-t, de hangját elnyomta az *ütközés* konkrét zenéje. Közlése nevetséges volt, hiszen nem lett igaza. Ha

---

pedig... Értelmetlen kimondani a nyilvánvalót. Okos dolog-e beszélnem a történekről? Négyünk közül hárman *érintetlen másztak elő* a kocsironcsból.

Lélekben még mindig az anyósülés fölött keringek, s elképzelem a szörnyű hullát, aki lehetnék.

Melyikünk miatt hagytál meg minket, s ajándék életemmel *milyen pályán* induljak tovább, Uram?

Ez a kérdőjel az én tanúságtevésém virtuális olvasóim hitkereső gyülekezete előtt.

Reggeli után R-rel beültünk az ebédlő melletti konferenciaterembe, ahol a templomfelújítás befejeztéig az istentiszteleteket tartják. Kilenc órára zsúfolásig telt a százötven személyt befogadni képes helyiség. Jött a bereki gyülekezet apraja-nagyja. Jöttek a Ház hazai és külföldi vendégei. S jött Csoma Judit lelkésznő is, aki üdvözölvén a híveket megnevezte az éneklen-dő énekek, zsoltárok címét s az oldalszámokat, ahol található.

Kellemes, iskolázott hangú kórus összehangolt teljesítményének lehetünk hallgató-élményesei a párommal, aki velem, a keresztségben katolikus-sal nem ellentétben református.

Lelken érintett a tágas ablakokon besugárzó napfény, az éneklő gyülekezet felszabadult áhítata, s a lelkésznő tiszta tekintete, arca, hangja. A formabontó igehirdetés szüneteiben lejátszott egy-egy alkalomhoz illő szép dalt a Muzsikás- és a Sebő-együttestől. Gondolatmenetét logikus felépítettség, egyszerű, de érzelemtől, szenvedélytől fűtött előadásmód jellemezte. El tudta velem hitetni, hogy benne lakozik a Szentlélek, és azt is, szereti az embereket, törődik velük. Szeretete összeadódott a gyülekezetével s e közegben szorongásaim, lelki görcseim föloldódtak, mint vízben a só. Miközben a helység reformátusainak fejlődő hitéletéről beszélt, s erre példának kinagyította a múlt rendszerben meg nem kereszteltek – ma már javakora-beli felnőttek – keresztelkedési igényét, én a magam haragvó, büntető Atyaistenére gondoltam, aki oly sok feltételhez köti a mennybe juthatást, hogy nekem talán esélyem sincs az üdvösségre. Itt meg azt hallom: „...aki Jézus Krisztusban hisz, annak a múlt, a jelen és a jövő minden bűne meg van bocsátva.”

Mily kegyelmes, emberre méretezett s reményt ébresztő ige ez, szemben azzal a dogmatikával, melynek értelmében istenfélőként is félnem, retteg-nem kell Büntetőmtől.

Stendhal *Vörös és fekete* című regényében Julien Sorel, akit a bíróság halál-ra ítélt, ifjúkori nagy szerelme, de Renalné ellen elkövetett gyilkossági kísérletéért, a kivégzés (lefejezés) előtti éjszakán imígyen gondolkodott a túlvilágról: „...ha a keresztények kegyetlen Istene ítélt fölöttem, biztosan el-

---

kárhozom, de ha Féneleoné, Ő azt mondaná: mert nagyon szerettél és sokat szenvedtél, megbocsátok.”

Nem elég az, hogy a demokratikus megfélemlítettség országában életfélelem jegyzi mindennapjainkat, még a halálfélelmen túli, a halál utáni lét abszolút viszonylagossága is rogyasztja tartásunkat.

Röpke tűnődéséből a lelkésznő osztrák és német híveket köszöntő szavai zökentettek vissza folyamatos jelen időmbe. Anyanyelvükön foglalta számukra össze magyarul elmondott igehirdetését. A himnusz éneklésével fejeződött be az istentisztelet s a teremből kifelé menet adakozás közben levezetésül Sebők munkálkodtak. Az ajtóban Csoma Judit, immár civil ruhában a viszontlátás reményével búcsúzott tőlünk.

2001 május másodikán hallottam viszont Őt a Kossuth Rádió „Tebened bízunk eleitől fogva...” című református fél órájában. A riporter kérdésére közölte: „a hívek összefogásának és a külföldiek jelentős anyagi támogatásának köszönhetően elkészült Berekfürdön *a Templom*.”

Örömhír: május hatodikán, vasárnap ott tartották az avató istentiszteletet.

Ebédig R-rel gondosan egyeztettük szövegeinket és megírtuk a listánkon szereplő címzetteknek a képeslapokat.

Egy órakor érkeztünk a főépületben berendezett ebédlőbe. Ott tartózkodásunk ideje alatt nem volt alkalmunk megelőzni a budapesti házaspárt, akiket asztaltársainkul kapcsolt hozzánk az ülésrendfelelős. Mire helyet foglaltunk, ők rég bevermelték a négy személyre méretezett tálból levesadagjukat. Udvarias türelmetlenséggel várták, míg kimerjük a magunk részét, s a szőkébe csavarodott, hatvan felé bandukoló, enyhén szólva is teltkarcsú asszonyság fölkapta az edényt és „erőltetett menetben” vitte a mosogató pultig, azt követően üdvözült széles mosollyal gömbölyű arcán visszagurult asztalunkhoz a második fogással. Felkínálta, szedjük először mi, de a borsostokányra vetett mohó pillantásaikat látva elhárítottuk magunktól a tisztességet, mondván, ő fáradt érte, mi meg ejtőzünk kicsit a két fogás között.

Baromi kánikula volt a szabadban s ha lehet a dolgot fokozni: az ebédlőben még fojtottabb, fullasztóbb levegőben üldögéltünk az eledel mellett. Patakokban csorgott asztaltársaink kövér arcáról az izzadtság, de bőrünkre is kicsapódott némi verejtékpermet.

Alig leplezett gúnnyal szemléltük evéstempójukat, amit én közönségesen zabálásnak minősíttem.

Nem állt össze az önmagukról nekünk szánt kép napról napra tapasztalt viselkedésükkel. Ismerkedésünk kezdetén kétségtelenné vált számunkra,

---

hogyan az asszonyság viseli a kalapot. A mellette sertepertelő férj(fi) szerűség szinte állandó jelleggel duzzogó, gyermeteg szerepkört töltött be, ami gyakran váltott asszonyszerűsége előtti engesztelő, számunkra nevetséges gügyögésbe. Egyikük anyakomplexussal küszködött, másikuk bulímiától gyötődött.

A festett „szőke csoda” mesélte magukról: az Antall-kormány megalakulásáig titkárnőként dolgozott a Miniszterelnöki Hivatalban, de még kilencvenben nyugdíjazták. Élete párja pedig építézmérnök volt egy fővárosi nagyvállalatnál, ahonnan a cég privatizációjakor elbocsátották. Munkanélkülisége idején átképezte magát vagyónőrré. Túl szépnek találtam „sikertörténetüket” ahhoz, hogy el is higgyem. Két diplomás ember, még ha deklasszázódtak is nem épülhet le tíz esztendő alatt annyira, hogy értelmiségi mivoltának nyoma se maradjon. Kedden még eufórikus jókedvvel újságotolták: nyolcvantól minden évben Berekfürdőn töltenek egy-két hetet. „Ez a világ legszuperebb helye” – mondogatták. Az asszonyság meséje azzal folytatódott, hogy férje-ura tervezte a Hotel Turingot, s akkor szeretett bele a falu gyógyvizébe. „Mindig úgy megyünk innend haza, mintha kicseréltek volna bennünket” – közölte pálinka-sör vegyestársostól mámorosan vagyónő asztaltársunk.

Ahogy teltek a napok lelkes hangulatuk lekonyult. Nem találtak magukhoz való társaságot, így aztán a nagyasszonnyal duóban hol a strandétterem kerthelyiségében láttuk őket rántott velőt eszegetni, vörös bort iszogatni, esti sétáink alkalmával pedig a *Megbékélés Házához* közeli zenés szórakozóplaccon bámultuk meg önfeledt mulatozásukat.

A férj le se járt reggelizni, párja gond nélkül falta be a dupla adagot, s töltekezés után kiült újságot olvasni a parki padra. Ebédre a pasi is megjelent ugyan, de látszott arcán erős másnapossága. Fintorogva turkált tányérjában vagy hozzá sem nyúlt az ételhez, inkább oltotta volna szomját behűtött sörrel. Arra azonban még várnia kellett, míg anyunak is kedve szottyant a „kutyaharapást szőrével” szokásos gyógyítkezéshez.

Mohón bedöngetett vasárnapi ebédjük volt az utolsó a Házban. A „mérnök” fogpiszkálóval szurkálta ritkás fogsövénye közeiből a húscsapatokat. Hiperrealista gusztustalankodását mindent és mindenkit leszóló szöveggel kísérette. Mostanra tré lett a kaja, visszamenőleg is. (Fogytán lehetett a pénzük, ha ott akkor annyira besilóztak.) Lepusztult a szoba, melyben elhelyezték őket. Szerintük a víz sem a régi. (Egyikőjüket sem láttam medencében.) „És hol vannak a régi cimborák?” – kérdezte, mintha önmagától, pojácáskodva.

„Ide se gyövkünk többet, ugye anyukám!” – fordult böfögését leplezni próbáló „oldalbordájához”. Az meg csak szája elé tartott tenyérrel bólogatott.

Kora délután a furcsa pár behemót koffereket cipelve fölszállt az első Karcagra induló buszra s eltűnt az „Ile de France”-ba.

Készülődünk a strandra, mikor valaki kopogtatott. Körmendi Lajos állt ajtónk előtt életnagyságban, mondta, Juli is vele van, kint vár a kocsinál, ha kedvünk tartja menjünk, beszélgessünk a levegős parkban. Örömmel csatlakoztunk hozzájuk. A kocsi mellett ácsorogva folyt eszmecsserénk, mígnem barátunk egy használható ötletemért pohár sörrre invitált minket az üdülővel szomszédos vendéglő kerthelyiségébe.

Szóba kerültek folyóíratszerkesztői tapasztalataink. Ő, 1989-től 1995-ig a *Jászkunságot* főszerkesztette. Kilencvennyolctól az eddig évente egy alkalommal megjelenő *Karcag* című irodalmi és művészeti periodika szerkesztője. A város és vidéke annyi tehetséget termelt-terem, hogy nemcsak az időszakos kiadványt töltik meg színvonalas írásokkal, de az összeállítójuk eszenyomának határozott jegyeit magánviselő *Kalendáriumot* is. Mindkét fórum a *Nagykunság* tehetséges szülötteivel „mondhatja el” a „pusztai rókát” jelentő *Karcag* múltból örökölt kincses hagyományait, a jelen kiaknázható lehetőségeit s jövőről képzelt látomásait. A *Barbaricum Könyvműhely* termékeinek jelentékeny része szintén a hely szellemének sokoldalú megjelenítését szolgálja. Értékkörszűrés és értékteremtés termékeny együttélése élményében részesülnek, akik kézbe veszik a csicsátlan küllemű könyveket, nyomtatványokat.

Lajost ritka jó szimattal áldotta meg Teremtője, vonzza, szervezi maga köré a talentumos személyiségeket. Választásaiban nem ismer korhatárt. Olvastam tizenöt éves költő versét a *Karcagban*, de okosan értelmező tanulmánnyal látta el, s könyvalakban segítette nyilvánosságához az idén nyolcvanötödik esztendejét taposó Gombos Imre: *Éjjél Vitéz* című elbeszélő költeményét is. Írók, költők, műfordítók, irodalomtörténész magyartanárok, festők, fazekasok, szobrászok, néprajztudósok, régészek, muzeológusok, művészettörténészek és a jó ég tudja, kérve-kéretlen még ki mindenki dolgozik a „keze alá”. Megtalálják őt külföldi magyar s nem-magyar szellemtestvérei: kazakok, törökök, finnek, németek, olaszok, franciák, angolok. Valóságos mozgó intézménnyé varázsolta magát és annyit dolgozik, mintha legalább három lenne belőle.

Vezéregyéniség, aki apránként, de céltudatosan verbuválta, verbuválja seregét. Vannak alvezérei, főisztjei, tisztjei, tiszthelyettesei, tisztesei és szép számban jól képzett honvédjei.

Kajánul vallom: élőkről vagy rosszat vagy semmit s most itt ülök „megfürödve”. Emberről még ennyi jót le nem írtam. Másokról persze a Dáriusz kincséért sem „koholnék” hasonlókat.

Gonoszkodó történettel ellensúlyozom Lajos önzőn-önzetlen, gyöngéd-
den militáns, tehetséggondozó dicséretét.

Jómagam (türelmes papíromról szemembe nevet önminősítő jelzőm!) a
tatabányai *Új Forrás* szerkesztőségében dolgoztam tizennégy esztendeig:
1970-től, 1984-ig. Az utolsó öt évben főmunkatársi minőségben. Talán nem
tűnik szerénytelenségnek, ha azt állítom, ott én határoztam meg a folyóirat
szellemi arculatát. Kisöpörtem a helyi gőzhangyák dilettáns förmedvényeit
– sok haragost szerevezve ezzel magamnak – miközben elnyertem az akkor
még Komárom megyeként jegyzett közigazgatási egység területén élő tehet-
séges alkotók bizalmát, együttműködési készségét.

Írásaikkal és tanácsaikkal támogattak a budapesti bölcsészkar alkotókö-
rének pártfogók nélküli tagjai, akik barátaim is voltak. Közöttük tudhattam:
K. Zsanett-tet. Fényes tehetségét prózában, kritikában, esszében, tanul-
mányban kamatoztatta az *Új Forrás* oldalain.

Jó kapcsolatom volt a „Kilencek” néven ismert költőcsoporttal. Rend-
szeresen közöltük verseiket, és ha valaki közülük önálló kötettel jelentkezett
kritikát írtunk, írtunk róla. Különösen Péntek Imre ironikus, szarkasztikus
hangvételő gondolati líráját kedveltem. Még szó lesz róla.

(S itt közbevetek néhány polgári mondatot. K. Zsével ezerkilencszáz-
hetvennyolc tavaszán a rendszeres munkakapcsolat mellett intim viszonyba
is kerültem. Házasságom az orosz-történelem szakos tanárnő Zsuzsával
már évek óta nem volt rendben. Megingott egymás iránt érzett hitünk, bi-
zodalmunk. Első generációs értelmiségiekként nem tudtuk követni szüleink
párkapcsolatának belső használatra szánt s világ felé mutatott mintáit. El-
csábultunk, ahol s ahányszor lehetett. Csalásaink és öncsalásaink patthely-
zetet eredményeztek. Nem volt mit egymás szemére vetnünk. Amit írok két
dimenziós múlt időben írom. Szüzann ugyanis kilencvenhárom novembe-
rétől halott, de Ő már jóval korábban, hetvenkilenc január kilencedikén
délután fél ötkor elköltözött leányvári zsványtanyámról.

Ha a házas felek hét „kerek” esztendő megpróbáltatásait kibírják, van rá
esélyük, hogy együtt éljék le hátra lévő életüket. A 7 közismerten mágikus
szám, s bizonyára sokak tévhitébe belejátszhat hosszú távú kötőerejük.
Esetünkben épp ellenkezőleg történtek a dolgok. A hetedik év kezdetén,
harminc napos börtönfogságomból hazatérve megkülönböztünk. Nyolcvan
idegbeteg augusztusában az Esztergom városi bíróság kimondta a válást.

Amennyiben az űzött vad szabadnak nevezhető, az én „törvényes sza-
badságom” az övéhez volt hasonlatos. Nem vigasz, hogy második házassá-
gom is a hetedik esztendőben kapott defektet. A harmadikba nem ugrom
fejést, mert minden bizonytalan, még az is bizonytalan, hogy minden bi-

---

zonytalan. No, a logikai üresjáratból elég! Eddig tartottak polgári mondataim s annyit érnek, mint amennyit a polgári kormány állampolgárainak ígéretet. Rám csak a szóösszetétel első fele érvényes, nevezetesen, hogy a legkülső körön is kívülre kerülve a mindenkori államhatalom tulajdona voltam-vagyok-leszek? Rendelkezik boldogulásom, boldogtalanulásom alatt-felett. Meg sem fogalmazott hagyatkozásom is úgy rendez, hogy holtom után tárgyi és spirituális vagyonom „sutyiban” (legálisan az ő javát szolgálja. „Kezében” bármikor kijátszható vagy ki nem játszott kártyalappá silányulhat időzített bomba tulajdonom: a már evilági mivoltomban agyonhallgatott életművem.

Ugy akarja, hogy úgy akarjam!

Hát még egy dór oszlop méretű mammutfasz nem kellene a telhetetlen, redves picsájába?!

Zsanett, néhány nappal feleségem távozása után félig-meddig hozzám költözött. Kenyérkereső munkája – egy üzemi lapnál újságíróskodott –, és Kérész utcai lakása a fővároshoz kötötte, érzelmei viszont Leányvár-Sárándházához taszították.

Kapcsolatunk felívelő szakaszában szinte minden szabad idejét nálam töltötte. Mikor ráuntunk sóhajhosszú vályogpalotám nyugalmára az ő Kérész utcai lakásán zártuk magunkra az ajtót. Szeretkezéseink napközi szüneteiben moziba, színházba mentünk vagy beültünk egy meghitt vendéglő rejtett boxába. (Ilyen hely volt a nevének ellentmondó *Lucillus* például.)

Végeérhetetlennek tűnő beszélgetéseinket csupán az étkezések szakították félbe, részlegesen. Ebédhez, vacsorához olyan menüt választottunk, amihez illett vörös bort inni. Módjával persze. Mértékletes fogyasztása s az egymás büvökörében való jelenlét gyakran gerjesztett vágyat bennünk. Befejzetlen mondatainkat hátra hagyva Zsé lakására vagy az első, akkor még Engels térről Esztergomba induló busszal fatornyos falum remetelakába menekültünk, s hajnalig szerelmeskedtünk a gyertyafényben.

Egy ilyen végigbaszott éjszaka versömlenye:

AZ ÉRTELMISÉG OSZTÁLYURÁLMA

Kéjjel gyilkoljuk szerelmünket
mikor így kifulladásunk
Mint Cézár és Kleopátra
estétől hajnalig s hajnaltól estéig szeretkezünk
(mi „kötetlen” értelmiségiek)
kik lényegünk szerint munkások is lehetnénk

---

a korán kelők dühe fújja el fölöttünk a gyertyát
Szemükben munkakerülők
s önlétünkkel ártalmasak vagyunk

Mily kísérteties hogy azok védnek minket
(önérdekből persze)
kik szintén nem korán kelők

Hát itt van az eb elhantolva. Minket, nem „korán
kelőket” nem igazán kedveltek/nek a korán kelők,
s a sorsunk szálait csomózni kísérő államhivatalnokok.
Ég és Föld között lebegtünk/ünk, akár Mohamed Koporsója,
akit-amit egyik őselem sem óhajtott befogadni. Panel-
hasonlatom, mint minden hasonlat sántít, hiszen mi élő
életet éltünk és nagyon akartuk az örömeket. Szerettük
volna az Élettől kicsikarni a kalandok maximumát.

Zsé a szabad szellemi szárnyalás helyett eke elé fogott Pegazusként rab-
szolgamunkára kényszerült. Legszebb fiatal éveiben nem azt csinálhatta
teljes erőbedobással, amire tehetsége, hiperérzékenysége, stílusművészete
feljogosította volna: az egzisztenciálisan is szabad írásra. Bár finom iróniá-
val átszőtt okos könyvkritikái, jegyzetei jelentek meg a napilapok között az
akkor legrangosabb *Magyar Nemzet* szombati kulturális mellékletében, elbe-
szélései néhány folyóiratban, sokáig mégis csupán külsőse, bedolgozója
lehetett a kortárs magyar irodalomnak.

A hetvenkilences év fordulópont mindkettőnk életében.

Nekem sikerült kiugranom elzárult házasságomból és Zsé személyében
méltó szellemi partnert találtam. Az *Új Forrás* pedig indulása tizedik eszten-
dejében az addig évente háromszor megjelenő időszakos kiadványból a
kéthavonta nyilvánossághoz jutó folyóirat rangjára emelkedett.

Szikkázott az agyunk a becsvágyunk előtt megnyíló távlatoktól. Zsé
örömmel vállalta megbízásaimat. Novellát kértem tőle. Könyvkritikát, arc-
képvázlatot, pályaképet írtam vele olyan fiatal íróról, akiről sejteni le-
hetett, hogy korosztályuk meghatározó egyéniségei lesznek. Zsé boldogan
és csúcsformában dolgozott, hiszen munkáival szinte minden folyóirat-
számban jelen volt. Érezte, fontosnak tartom, tartjuk amit csinál s a szerzői,
olvasói visszajelzések is bátorították. Beleérző képességével, műveivel, em-
beri tartásával tetszést, rokonszenvet keltett maga iránt.

Hogy kerül a képbe Péntek Imre?

1974-ben adta ki a *Magvető: Éjjeli pályaudvar* című első kötetét. Jó belépőnek bizonyult az irodalomba, s a költészetet kedvelők szívébe. Azon melegében írtam róla az UFO-ba. Hetvenkilenc vége felé játszotta ki második farbáját, az *Édesség anti-reklám* című könyvét.

Nemzedékünk önreflexióját jelenítette meg egy magához is irgalmatlan sorban: „saját erőmből váltam senkivé”. Kijózanító ostorcsapás volt ez akkor sok zsenigőgben pózoló pályatársra.

Kértem Zsét, olyan igénnyel olvassa Imre könyveit, hogy arcképvázlatot kell írnia róla. Hat gépelt oldalban határoztam meg a terjedelmet és hat napot adtam neki a munka elvégzésére. Scriptumát ugyanis „háttérzenének” szántam Péntek kötet utáni verseihez, és sürgősen le akartam adni az *Új Forrás* már előkészületben lévő '80/3-mas júniusi számába.

Sokba fog ez neked kerülni – mondta ironikusan.

Megjegyzését eleresztettem a fülem mellett. Eleget hallottam belőlük, szokva voltam hozzájuk.

Első nap olvasott s széljegyzetekkel látta el a karcsú köteteket. Nem titkolta, mélyen érintették a groteszk hangszerelésű versek. Másod- s harmadnapon *filosz* (így hívták Imrét barátai)-hoz illő szorgalommal cédulázta ki az immár számára is becses műveket. Vacsora közben tudatta velem, addig nem fekszik le, míg a „kutyanyelvekről” (cédulák) le nem tisztázza a csütörtökön (negyedik nap) gépelendő szöveget. Majd sejtelmesen hozzátette: „nekem is vannak feltételeim.”

Mik lennének azok?

Említettem már, sokba fog ez kerülni neked.

Milyen értelemben? – firtattam a dolgot.

Minden gépelt oldal után szünet, s a szünetben egy numerá – közölte, elnevetve magát.

Te fehérmájú rima, mi lesz ha a harmadik menet után csütörtököt mondok? – Azt hiszed, éltes tinédzserként lopom én a gecit?

Abban az esetben csak pénteken folytatom – felelte.

Ha Péntek tudná, milyen áron készül róla a portréd, míg él hálásnak kellene lennie nekem.

A ti dolgotok, vele beszéld meg!

Abban maradtunk, én aludni megyek, azután másnap meglátjuk, mire jutunk ketten.

Nem tudom, meddig maradt fent, de reggel, mikor kisurrantam mellőle az ágyból, még javában aludt.

A konyhaasztalon rögtön megláttam a precízen összerakott kéziratcsomót.

Az esélytelenség esélyei – derűlátásra okot adó paradoxonnal kezd – értelmeztem a címet. Alcím: *Arcképvázlat Péntek Imréről.*

Izgatottan számoltam a lapokat.

Hat és fél oldal! – Atyavilág! – suttogtam rémulten. Talán az utolsó fél oldalt nem fogja behajtani...

Fölrerne az „aranylövessel.”

Nem hajtotta be, de mire öreg este lett és végeztünk a „munkával”, gerincoszlopom soklyukú, üres furulyává lényegült.

